

Szentesi Zöldi László: A regényíró Kosztolányi

2019 március 18. Flag

Szöveg méret

Mentés

-
-
-

• [0](#)

5

Átlag: 5 (1 szavazat)

Mérték

Micsoda komplex élet, milyen kevés id? és mennyi eredeti alkotás.
– erre gondol az ember, amikor leteszi *Arany Zsuzsanna Kosztolányi*-monográfiáját. A könyv bevallottan is az életrajzra összpontosít, mégis megcsillannak maguk a m?vek, a szer? regényei, novellái, versei, karcolatai, s?t m?fordításai. Letesszük a vastag könyvet, és elt?n?dünk: milyen messze t?nt a száz évvel ezel?tti világ, amikor nemcsak a harsányság és különlegességre tör? izzadt er?lködés, hanem a tudás, tehetség is számított némileg a szépirodalomban.

Hogy a zseni dolgozik, nem csak sütkérezik a napfényben, azt nagyjából mindenki tudja. *Mozart* sem égb?l aláhulló mannaként habzsolta a saját tehetségét, hanem sok-sok gyakorlással csalta el? magából az isteni ént. Kosztolányi olykor napi tizennégy órát írt, diktált, és ha éppen nem dolgozott, szivacsként szívta magába a küls? világ történéseit, hogy aztán azokból is irodalmi élményanyagot formáljon. Amikor kávéházban tereferélt, házmesternével beszélgetett vagy lenge erkölcs? alkalmi barát?it faggatta, az életet kutatta, így aztán szükségszer?en a valóság jelent meg a maga nyersességében, banalitásában a m?vekben is. Mindezt azért szükséges hangsúlyozni, mert a posztmodern sújtotta magyar irodalomban id?közben minden darabjaira tört. És hiába várjuk a töredékek összeillesztését olyanoktól, akiknek fogalmuk sincsen, hogyan kellene bánni az irodalmi köt?anyagokkal, az anyanyelvvel és a valóságos élethelyzetekkel.

Kosztolányi azonban pontosan ismerte az összeillesztés minden csínját-bínját. S?t, ebben volt a legnagyobb. Els?rangú m?vészként formai tökélyre törekedett, kifejez?, szemléletes nyelven írt (most beszéljünk csak a regényeir?l, a hatalmas életm? más sikerzónáiba be se tegyük a lábunkat). El?tte *Mikszáth*, vele egy id?ben talán *Móricz*, utána pedig *Ottlik* éri el azokat a nyelvi magaslatokat, amelyekre Kosztolányi úgyszólván naponta felröppent. M?veltsége köpönyegét megrázta, és csak úgy potyogtak tehetségének apró és méretesebb morzsái. Prózája szinte mindig dupla fenek?: ha elolvasod a történeteit, és szöveg szintjén értelmezod, úgy is tökéletesen érthet?k, feldolgozhatók. Csakhogy létezik a megértésnek egy rejtett, titkos dimenziója is, ide, az irodalmi csapóajtók mögé az író csak keveseket enged be, haladó olvasónak kell lenned ahhoz, hogy néhány más összefüggésre ráébredj.

Az Édes Anna látszólag pusztán arról szól, hogy egy cselédlány megelégteli társadalmi, lelki, szexuális kizsákmányolását, fellázad, és megöli gazdáit. Kosztolányi azonban komplex lélektani hálót sz? a történet köré, bonyolult társas viszonyokkal, egzisztenciális félelmekkel, gyarlóságokkal. Az emberi lélek rejtett dimenzióit kutatja, szenttelenül, orvosi csipesszel boncolja szét szerepl?it. Megmutatja, feltárja nekünk ?ket, de nem ítélkezik, csak mesél. Módszertanának középpontjában az el nem kötelez?dés áll, a tiszta irodalom mellé szeg?dik, amelyet nem kötnek ideológiai béklyók, bizonyítási kényszer, magasabb rend?nek vélt, de nagyon is földhözragadt küldetésstudat. Éppen ez a formai és tartalmi szabadsága adja Kosztolányi id?tlenségének titkát: a politikailag motivált próza gyorsan elavul, mint a napi újságcikk, akárcsak a mélyebb lélektani ismeretek nélküli, hiányosan megrajzolt prózakísérletek.

Kosztolányi a legmodernebb íróink egyike száz év múltán is. Amit az emberi lélekr?l, a társadalmi környezetr?l ír, mesél nekünk, változatlanul aktuális. Nem beszélve a magyar századforduló környezetrajzáról, amely az Aranysárkányban és a Pacsirtában körülöleli a cselekményt. Minden magyar ember szívét megdobogtatja a hajdani kisváros, a helyi vendégl?ben jól sikerült ebéd, a jellegzetes figurák leírása. De mindezt csak ráadásként kapjuk, Kosztolányi els?sorban pszichiáterként jár-kelel a történeteiben. El?bb-utóbb el?törnek h?seib?l az elfojtott indulatok, el?ítéletek, félelmek és vágyak, hogy aztán b?n és b?nh?dés következzen, vagy talán az sem, és a megfejtetlen, befejezetlen történetészítés is csak a rejtélyt, a titokzatosságot növelje.

Furcsa módon akkor is versel?, amikor regényt ír. Szóljon helyettem Szerb Antal, aki már kortársként felfigyelt erre a furcsa hajlamára: „*A regényíró Kosztolányiban talán még fokozottabban feltalálhatók a lírikus értékei: az atmoszférikus varázs, a precíz és mégis groteszken túlzó küls? leírás, mely többet mond a bels? életr?l, mint a legtöbb lélekelemzés, a tiszta, kulturált nyelvm?vészet. Alakrajzoló képessége itt, igazi földjére érve még tökéletesebb, mint verseiben és novelláiban.*”

Mondjunk csak egyetlen okot, hogy miért nem olvasunk Kosztolányit? Vegyük csak le a polcról remekbe szabott regényeit, merüljünk el bennük, és talán jobb megfigyel?ként, szemtanúként tekintünk majd korunkra, embertársainkra, és persze saját magunkra is.

Szentesi Zöldi László - www.demokrata.hu

Tisztelt olvasók!

Legyenek olyan kedvesek és támogassák "lájkkukkal" a **Flag Polgári Magazin** Twitter oldalát a következő címen: <https://twitter.com/syracuse73>. illetve a Facebook oldalát pedig az alábbi címen: <https://www.facebook.com/flagmagazin>

- Minden "lájk számít, segíti a magazin működését!

Köszönettel és barátsággal!

www.flagmagazin.hu

Ajánló